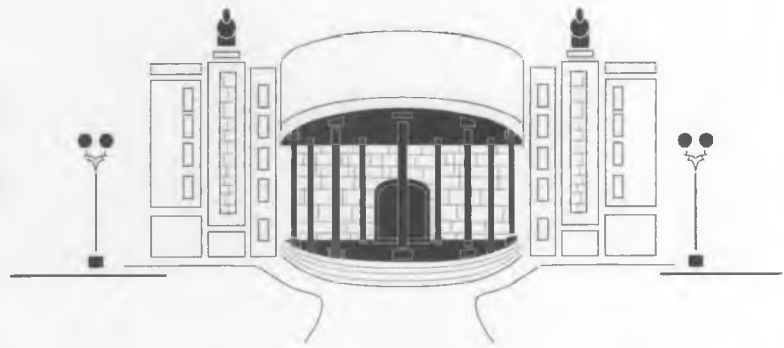

ISSN 2311-2409

Київський університет імені Бориса Грінченка

Педагогічна освіта: *теорія і практика*

Психологія
Педагогіка

*Збірник
наукових праць*

№ 23

Київ • 2015

ЗМІСТ

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Ю.П. Шапран, О.І. Шапран

Типологія освітнього середовища в умовах
компетентісно-зорієнтованої педагогічної освіти 4

ІСТОРІЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ

С.Ю. Головчук

Ідея патріотичного виховання
в українській педагогічній думці
(кінець XIX – початок XX століття) 11

ПЕДАГОГІЧНА ІННОВАТИКА

В.В. Павленко

Креативність: сутність, структура,
закономірності формування і розвиток 15

Т.О. Саврасова-В'юн

Концептуальна модель громадянської активності
студентів класичного університету 22

А.К. Солодка

Результати дослідження теоретико-
методичних засад кроскультурної взаємодії
учасників педагогічного процесу
вищих навчальних закладів 26

Я.С. Фруктова

До проблеми відбору змісту
професійної підготовки фахівців з журналістики
та інформації: теоретико-методологічний
та практичний аспекти 32

Н.М. Чернуха, М.В. Козир

Інформаційна компетентність —
обов'язковий актив сучасного школяра 38

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

Т.О. Бодрова

Принцип взаємодії університету і школи
в методичній підготовці майбутніх
учителів музики 43

Г.Б. Захарова

Модель реалізації сукупності
дидактичних умов формування вмінь
самостійно-пізнавальної діяльності студентів
засобами інформаційних технологій 50

Т.В. Зубехіна

Організаційно-методичні умови формування
інформаційної культури бакалаврів з туризму
у процесі фахової підготовки 55

О.Ю. Горожанкіна

Зміст та структурні компоненти
музично-виконавської компетентності
майбутніх учителів музики 59

В.В. Кочина

Компетентнісний підхід у формуванні
культури професійного спілкування
майбутніх інженерів-педагогів
транспортної галузі 66

В.С. Кушнір

Модель професійно орієнтованої
лінгвістичної компетентності майбутніх медиків 71

О.Д. Рейпольська, І.Б. Таран

Визначення рівнів сформованості
інформаційно-комунікаційної компетентності
у студентів дошкільного фаху 77

О.В. Сніговська

Формування міжкультурної
компетентності міжнародників
при викладанні іноземної мови 82

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЇ

О.А. Кривопишина

Творчість як предмет наукового
дослідження на мультипарадигмальному етапі
розвитку психології 88

В.Ю. Помилуйко

Психологічні детермінанти розвитку
компетентностей учителів у Європейських країнах . . . 94

Л.В. Помиткіна

Психологічні особливості реалізації
компетентнісного підходу в освіті 99

К.М. Скиба

Професіографічний підхід до побудови
компетентнісної моделі перекладача 105

РЕЗЮМЕ 111

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ 122

ДО УВАГИ АВТОРІВ ПУБЛІКАЦІЙ! 124

ВИМОГИ ЩОДО ОФОРМЛЕННЯ СТАТТІ 124

REFERENCES

1. Kroskulturna vzaiemodii: teoriia, metodolohiia, praktyka: monografiia / za zahalnoiu redaktsiieiu A.K.Solodkoi. — Mykolaiv : Ilion, 2014. — 204 s.
2. Solodkaya A.K. Sistema kriteriyev, faktorov, pokazateley i urovney gotovnosti uchastnikov pedagogicheskogo protsessa k krosskulturnomu vzayemodeystviyu / Tendetsii rozvytku vishchoi osvity v Ukraini: yevropeyskyi vektor: Materialy mizhnarodnoi naykovo-practychnoi konferentsii, Yalta: RVNZ KGU, 2013. — Ch.1. — S. 157–164.
3. Solodka A.K. Osnovy teorii i praktyky kroskulturnoi vzayemodii: navchalno-metodichnyi kompleks / A.K.Solodka. — Mykolaiv: Ilion, 2014. — 36 s.
4. Solodka A.K. Teoretyko-metodichni zasady formuvannia hotovnosti uchshnykiv pedahohichnoho protsesu do kroskulturnoi vzaiemodii / Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta ychnivskoi molodi: zb. prats. — Kyrovograd : Imeks — LTD, 2014. — Vup.18, kn.2. — S. 270–280.
5. Solodka A.K. Kroskulturnyi integrator: navchalno-metodychnyi posibnik dlia studentiv vushchych navchalnykh zakladiv / A.K.Solodka. — Mykolaiv : Ilion, 2014. — 36 s.
6. Solodka A.K. Fasilitatsia kroskulturnoi vzaiemodii: navchalno-metodychnyi posibnik dlia studentiv vyshchych navchalnykh zakladiv / A.K.Solodka. — Mykolaiv : Ilion, 2014. — 228 s.
7. Solodka A.K. Theoretical backgrounds of cultural assimilator and its usage in cross-cultural education / European Applied Sciences, 2013. — № 4. — P. 88–91.
8. Solodka A.K. Development of cross-cultural training / Science and education a new dimension. Pedagogy and psychology, 2013. — vol. 3 — P. 31–37.
9. Solodka A.K. Personality Characteristics as Predictors of Affective Availability to Interact Across Cultures / Arab World English journal, 2013. — Volume 4 — Number 2. — P. 213–219.
10. Solodka A.K. Formation the availability of pedagogical process participants to interact across cultures: model and methodic / British journal of Science, Education and Culture, 2014. — №1 (5) (January-June). — London, 2014. — P. 46–52.

Рецензент — кандидат педагогічних наук, доцент Т.О. Мороз

Прийнято до друку — кандидат педагогічних наук, доцент Н.О. Терентьєва (березень 2015)

УДК378:[070+001.102]

Я.С. Фруктова,

доцент кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка,
кандидат педагогічних наук, доцент, докторант

ДО ПРОБЛЕМИ ВІДБОРУ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ЖУРНАЛІСТИКИ ТА ІНФОРМАЦІЇ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ

Фруктова Я.С.

ДО ПРОБЛЕМИ ВІДБОРУ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ЖУРНАЛІСТИКИ ТА ІНФОРМАЦІЇ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ

У статті розглядаються теоретико-методологічний та практичний аспекти проблеми відбору змісту професійної підготовки фахівців з журналістики та інформації. Обґрунтовано необхідність фундаменталізації змісту професійної освіти завдяки генералізації знань, об'єднанню програмного матеріалу навколо фундаментальних ідей, законів, понять конкретної науки. Автором наведено фрагмент програми інтегрованого курсу «Комунікаційні технології», окреслено мету, завдання, зміст та проблемну технологію його викладання.

Ключові слова: професійна підготовка, фундаменталізація змісту освіти, інтегрований курс, проблемне навчання.

Fruktova Ya.S.

TO THE PROBLEM OF CONTENT SELECTION OF SPECIALISTS' PROFESSIONAL TRAINING IN JOURNALISM AND MEDIA: THEORETICAL, METHODOLOGICAL AND PRACTICAL ASPECTS

The article discusses theoretical, methodological and practical aspects of problem of the content selection of specialists' professional training in journalism and media. It justifies necessity of fundamentalization

of the content of professional education according to generalization of knowledge, integration program material in fundamental ideas, laws and specific science concepts. The author presents the program's fragment of integrated course "Communication Technology", outlines goals, tasks, content and problematic technology of its teaching.

Key words: professional training, fundamentalization of the content, integrated course, problematic teaching.

Фруктова Я.С.

К ПРОБЛЕМЕ ОТБОРА СОДЕРЖАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ЖУРНАЛИСТИКЕ И ИНФОРМАЦИИ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЙ И ПРАКТИЧЕСКИЙ АСПЕКТЫ

В статье рассматриваются теоретико-методологический и практический аспекты проблемы отбора содержания профессиональной подготовки специалистов в сфере журналистики и информации. Обоснована необходимость фундаментализации содержания профессионального образования путем генерализации знаний, объединения программного материала вокруг фундаментальных идей, законов, понятий конкретной науки. Автором приведено фрагмент программы интегрированного курса «Коммуникационные технологии», определено цель, задания, содержание и проблемную технологию его преподавания.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, фундаментализация содержания образования, интегрированный курс, проблемное обучение.

Одна з проблем, яка на сьогодні визнана вітчизняними та зарубіжними освітянами, — це необхідність подолання існуючої прірви між метою та завданнями професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах, змістом навчальних програм та методикою їх викладання, з одного боку, і реальними запитами ринку праці — з іншого.

На сьогодні державна політика у сфері вищої освіти ґрунтується на принципах сприяння сталому розвитку суспільства шляхом підготовки конкурентоспроможного людського капіталу та відкритості формування структури і обсягу освітньої та професійної підготовки фахівців з вищою освітою. При цьому ключовими напрямками державної освітньої політики мають стати модернізація структури, змісту й організації освіти на засадах компетентнісного підходу, переорієнтації змісту освіти на цілі сталого розвитку, побудова ефективної системи національного виховання, розвитку і соціалізації молоді, зокрема за рахунок професійної реалізації її потенціалу.

Серед очікуваних результатів реалізації Національної стратегії розвитку освіти на 2012–2021 роки [4] — підвищення якості результатів навчання випускників усіх рівнів системи освіти; підвищення конкурентоспроможності української освіти за рахунок забезпечення фундаментальності та практичної спрямованості навчальних програм.

У сучасних вітчизняних нормативно-правових документах [1; 3; 4] якість вищої освіти розглядається як рівень здобутих особою знань, умінь, навичок, що відображає її компетентність відповідно до стандартів вищої освіти. При цьому компетентність трактується як динамічна

комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти. Усі рівні вищої освіти передбачають здобуття особою загальнокультурної та професійно орієнтованої підготовки, спеціальних умінь і знань, а також певного досвіду їх практичного застосування з метою виконання професійних завдань.

Ми не зовсім погоджуємося із положеннями статті 51 Закону України «Про вищу освіту» [1] щодо того, що практична підготовка осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах, здійснюється лише шляхом проходження ними практики на підприємствах, в установах та організаціях або у структурних підрозділах ВНЗ. У навчальних планах підготовки фахівців є практико орієнтовані дисципліни, мета яких сформулювати професійно-значимі уміння на основі базових знань з теоретичних дисциплін, які згодом під час виробничої практики будуть трансформовані у навички професійної діяльності. Специфіка відбору змісту цих дисциплін та методика його реалізації обумовлені необхідністю передбачення формування та практичного застосування спеціальних знань і умінь з метою виконання професійних завдань.

На сьогодні науковцями, зокрема Т.Ф. Алексенком, В.М. Аніщенком, Г.О. Балом та іншими [2], окреслено загальні принципи формування змісту освіти: відповідності змісту освіти потребам суспільного розвитку, що обумовлює необхідність включення у зміст освіти не тільки

знання та формування вмінь, але і фрагменти, які забезпечують відображення досвіду творчої діяльності людства і досвіду особистісного відношення до системи загальнолюдських цінностей; принцип єдності змістовної і процесуальної сторін навчання, який, зокрема, передбачає єдність змісту навчальної дисципліни, а також єдність способів засвоєння змісту та їх відповідність цьому змісту.

Мета, завдання і зміст освіти не залишаються незмінними, однаковими для всіх історичних епох. Вони трансформуються відповідно до соціально-економічного і культурного рівня суспільства, стану науки і техніки, перспектив розвитку країни. Нові завдання, що постали перед вітчизняною вищою школою визначають основні напрями оновлення змісту освіти, зокрема: деідеологізація змісту (утвердження загальнолюдських цінностей, професійна спрямованість); встановлення міждисциплінарних зв'язків з метою посилення світоглядного компоненту навчально-виховного процесу, усунення дублювання матеріалу, реалізація принципу цілісності; індивідуалізація та диференціація (передбачення різних рівнів складності засвоєння матеріалу, варіативність навчальних завдань); забезпечення практичної та професійної спрямованості змісту освіти (проблемність навчального матеріалу); орієнтація змісту освіти на забезпечення можливостей активності, самостійності, саморозвитку та самовдосконалення особистості студента, підвищення його відповідальності за результати навчально-пізнавальної діяльності (відбір практико орієнтованих завдань для самостійної роботи, індивідуальних навчально-дослідних завдань).

Головною соціальною функцією освіти взагалі і вищої зокрема є передача від покоління до покоління досвіду, накопиченого людством. У структурі соціального досвіду, який має бути відображений у змісті освіти, науковці традиційно виокремлюють чотири основні елементи, що виконують специфічні функції у формуванні особистості: вже здобуті суспільством знання про природу, суспільство, мислення, техніку і засоби діяльності; досвід здійснення відомих способів діяльності, що виявляється в уміннях і навичках особистості, яка засвоїла цей досвід; досвід творчої, пошукової діяльності щодо вирішення нових, актуальних для суспільства проблем; досвід ставлення до оточуючого світу, до суспільства, до інших людей, до об'єктів та засобів діяльності людини. Якщо перший елемент соціального досвіду забезпечує формування цілісної наукової картини світу і озброє фахівця методологічними підходами до пізнавальної і практичної діяльності, а отже, ці знання слугують інструментом професійної діяльності; то другий — дозволяє новим поколінням

відтворювати попередній соціальний досвід і зберігати його. Щодо третього елемента, то його засвоєння забезпечує подальший розвиток культурного спадку, що неможливо без творчості. Засвоєння останнього елемента регулює відповідність діяльності людини, зокрема професійної, її потребам, цінностям, мотивам діяльності і, у свою чергу, розширює їх, створюючи систему емоційної, волевої, моральної, естетичної вихованості.

Усі перераховані компоненти змісту освіти взаємопов'язані і взаємозумовлені, оскільки уміння без знань неможливі; творча діяльність здійснюється на основі сформованих знань і умінь; знання про діяльність, забарвлену емоціями, передбачають поведінкові навички й уміння.

Так, зокрема, якщо зміст досвіду здійснення відомих способів діяльності (практичний, професійний досвід) становить система загальних інтелектуальних і практичних умінь та навичок, яка є основою конкретних видів діяльності (пізнавальної, трудової, художньої, громадської, ціннісно-орієнтаційної, комунікативної), а участь у названих видах діяльності забезпечує здатність майбутніх фахівців оволодіти професійною культурою, то досвід творчої діяльності покликаний забезпечити готовність до пошуку шляхів вирішення актуальних професійних проблем. Він вимагає самостійного застосування раніше засвоєних знань і вмінь у нових ситуаціях, формування нових способів діяльності на основі вже відомих.

При цьому важливими характеристиками творчої діяльності є: самостійне перенесення знань і вмінь у нову ситуацію; бачення нової проблеми у знайомій ситуації; бачення структури об'єкта і його нової функції; самостійне комбінування відомих способів діяльності в новий; знаходження різних способів вирішення проблеми і альтернативних доказів; побудова принципово нового способу вирішення проблеми, який є комбінацією відомих.

Досвід ставлень особистості до світу, діяльності, зокрема професійної, є специфічним. Сфера почуттів людини не завжди збігається зі змістом знань про навколишню дійсність, навичками й уміннями. Система мотиваційно-ціннісних і емоційно-вольових ставлень разом із знаннями і вміннями є умовою формування системи цінностей, ідеалів, світогляду особистості.

До недавнього часу у вищій школі переважав традиційний просвітницький підхід, в основі якого — оволодіння студентами якомога більшим обсягом знань, формування способів діяльності на основі засвоєння еталонних зразків. Тому більшу частину змісту освіти становили перші два з названих його компонентів. На сучасному етапі, коли змінюються акценти

в цілях навчання, зростає питома вага тих компонентів змісту, що забезпечують формування творчих рис особистості, досвіду емоційно ціннісного ставлення до дійсності. Реалізація цієї вимоги повинна стати об'єктом проблемного навчання, постійних пошуків нових методів і форм навчання, цілеспрямованої самостійної діяльності студентів.

Під фундаменталізацією змісту освіти сучасні науковці розуміють об'єднання програмного матеріалу навколо фундаментальних ідей, законів, понять конкретної науки (Б. Будний, Н. Гладушина, С. Гончаренко, В. Ільченко, В. Кравченко, К. Колін, О. Проказа, С. Семеріков, М. Швецький та інші). Під фундаментальними в цьому випадку розуміються поняття, які визначають структуру моделі реальної дійсності. До них дослідники відносять поняття, що відображають фундаментальні властивості природи та суспільства і, водночас, є універсальними засобами пізнання, а також ті, що дають інформацію про найбільш загальні властивості матерії. До характерних рис фундаментальних понять відносять системність, формування протягом тривалого періоду, проміжний статус між природничими та філософськими.

Сучасні науковці обґрунтовують теоретичні положення, згідно з якими фундаменталізація передбачає цілісність, глибину та взаємопроникнення загальнофілософських, загальнокультурних, психолого-педагогічних та спеціальних знань, високий рівень узагальнень і разом з тим професійну актуалізацію здобутих знань, вмінь та навичок. Клепко С. [2], наприклад, вважає, що в основу фундаменталізації змісту освіти необхідно покласти знання, що об'єднують, інтегрують особистість із суспільством і людством, і знання, що роблять особистість вільною. При цьому дослідник відзначає, що інтеграція елементів змісту освіти на принципах «екологічної» категоризації (зокрема соціального середовища) — основа фундаменталізації освітніх систем.

Під терміном «фундаменталізація» науковці, зокрема С. Семеріков, О. Теплицький, розуміють істотне підвищення якості освіти і освітнього рівня майбутніх фахівців шляхом відповідної зміни змісту дисциплін, що вивчаються, і методології навчального процесу. Вона може досягатися різними шляхами, до яких може бути віднесена зміна співвідношення між прагматичною і загальнокультурною частинами освіти усіх рівнів, при цьому пріоритетними стають проблеми загальної та професійної культури фахівця, формування у нього наукових форм системного мислення, зміна змісту і методології навчального процесу, вивчення фундаментальних законів природи і суспільства, розробка принципово нових навчальних курсів, орієнтованих на формування у студентів цілісних уявлень

про наукову картину світу, системного рівня її пізнання. Забезпечення пріоритетності інформаційних компонентів у перспективній системі освіти фахівців, які будуть жити і працювати в інформаційному суспільстві, де найважливішу роль відіграють фундаментальні знання про інформаційні процеси в природі та суспільстві, здійснюють новітні інформаційні технології, які на сьогодні широко впроваджуються в усі сфери професійної діяльності, зокрема педагогічну (наприклад, дистанційне навчання, яке передбачає формування інтрасередовища ВНЗ, електронних бібліотек, розробку авторських сайтів, електронних курсів, підручників, навчально-методичних посібників, тьютерську підтримку тощо). У системі випереджальної освіти значна частина навчального часу має відводитися для вивчення сучасних фундаментальних знань, процесів і технологій, інформація про які повинна надходити різними каналами взаємодії з системою науки, банками даних і знань, науково-технічної інформації.

На сьогодні спостерігається неузгодженість наукових поглядів щодо проблеми фундаменталізації професійної підготовки, напевно тому цей процес відбувається досить повільно. Окрім того, невирішеними залишаються проблеми фундаменталізації професійної підготовки спеціалістів різних профілів, оскільки, незважаючи на загальнотеоретичні засади, цей процес має певну специфіку для різних напрямів підготовки фахівців. З метою забезпечення системності у вивченні навчальних дисциплін, уникнення дублювання навчального матеріалу та зміцнення міжпредметних зв'язків фундаментальна підготовка має здійснюватися шляхом впровадження інтегрованих навчальних дисциплін.

Генералізація, як один з принципів відбору змісту, спрямована на виявлення того мінімуму знань, який дозволить фахівцю успішно вирішити професійні завдання. Вона поєднується з відбором укрупнених одиниць — стрижнів знань, навколо яких конструюється весь програмний матеріал. Таким чином, принцип генералізації знань як принцип побудови змісту навчальних дисциплін передбачає фіксування в мінімальному обсягу знань такий зміст, що характеризується значним пізнавальним навантаженням. Разом з тим він передбачає концентрацію необхідного та достатнього матеріалу фактологічного характеру навколо того чи іншого стрижня. Генералізація навчального матеріалу дає змогу виділити в ньому головне і другорядне, встановити оптимальну для вивчення послідовність викладу навчальної інформації.

Отже, фундаменталізація як основа розвитку інноваційної вищої освіти, на думку сучасних науковців, погляди яких ми поділяємо, передбачає: збереження ядра змісту, яке за своєю

природою повинно бути консервативним; формування на його основі базових та професійних компетентностей; посилення загальноосвітніх компонентів у професійних освітніх програмах; перехід до підготовки фахівців широкого профілю.

Щодо технології проблемного навчання, то вона передбачає створення під керівництвом викладача проблемних ситуацій та активну самостійну діяльність студентів щодо розв'язання цих ситуацій, у результаті чого відбувається оволодіння практично-цінними знаннями, вміннями, навичками. При цьому студенти засвоюють навчальний матеріал не у процесі пасивного сприйняття пояснень викладача, а під час задоволення актуальної потреби у знаннях, вони і є активними суб'єктами навчання. З огляду на викладене вище до умов ефективного навчання студентів слід віднести: проблематизацію навчального матеріалу; пізнавальну активність студентів; зв'язок змісту та форм навчання зі специфікою професійної діяльності, що збігається з ознаками проблемного навчання. Проблемне навчання ґрунтується на формуванні у студентів особливого виду мотивації — проблемної, що вимагає адекватного конструювання змісту матеріалу навчальних дисциплін. Сама логіка знань у генезисі являє собою логіку проблемних ситуацій. Навчальні проблемні ситуації, зокрема комунікаційні, можуть бути різноманітними: за змістом невідомого (мета, спосіб діяльності, умови діяльності); за рівнем проблемності (окреслює і розв'язує проблему викладач, окреслює викладач — розв'язують студенти, самостійне формування і розв'язок проблеми студентами); за видами неузгодженості інформації (конфлікт, невизначеність, невідповідність тощо); за методичними особливостями (евристична бесіда, мисленневий експеримент, ігрові ситуації, проблемний виклад матеріалу тощо). При цьому навчальна проблемна ситуація створюється за допомогою активізуючих дій, питань викладача, які підкреслюють новизну, важливість, практичну цінність об'єкту пізнання (наукових категорій, моральних норм тощо). Викладачу слід пам'ятати, що ні дуже складна, ні занадто легка пізнавальна задача не створюють проблемної ситуації. При цьому проблемні ситуації можуть створюватись на всіх етапах навчання: поясненні нового матеріалу, формуванні, закріпленні та тренуванні практичних вмінь і навичок, контролю та корекції знань. Під час аудиторних занять можна використовувати такі методичні прийоми створення проблемних ситуацій, як: виклад прилежних точок зору, щодо певної професійної проблеми; невідповідність окремих теоретичних постулатів практиці сучасної професійної діяльності; цитування висловів філософів, психологів, видатних людей

сучасності, провідних фахівців у певній сфері діяльності; визначення кола актуальних проблем професійного змісту; самостійне формування студентами визначень основних категорій навчальної дисципліни; обґрунтування студентами необхідності існування певних професійних норм, приписів, технологій; самостійне знаходження прикладів ефективного застосування теорії на практиці та інші.

Розглянемо реалізацію окреслених вище позицій на конкретному прикладі. «Комунікаційні технології» є складовою частиною дисциплін нормативного блоку підготовки фахівців з журналістики та інформації. Її вивчення передбачає розв'язання низки завдань фундаментальної професійної підготовки фахівців вищої кваліфікації, зокрема теоретичне та практичне оволодіння майбутніми журналістами основами комунікаційної взаємодії, розвиток особистісних якостей майбутнього комунікатора, розуміння особливостей свого професійного статусу, передумов та наслідків професійної діяльності.

Мета вивчення курсу: формування у майбутніх фахівців з журналістики та інформації соціально-комунікаційної компетентності через засвоєння знань про сучасні комунікаційні технології, їх нормативно-правових засад, розвиток і саморозвиток професійної етичної культури на рефлексивній основі, відповідальності за результати праці.

Завдання курсу: розкриття соціальної значущості комунікаційних технологій у професійній діяльності; ознайомлення майбутнього фахівця з принципами, нормами і правилами професійної комунікативної поведінки; формування моральних цінностей та відповідних якостей майбутнього фахівця; розвиток у майбутніх фахівців з журналістики та інформації комунікаційної культури на рефлексивній основі, спонукання їх до самоаналізу своїх вчинків; визначення типових помилок професійної поведінки, пов'язаних із вибором та застосуванням сучасних комунікаційних технологій; розкриття особливостей етичної поведінки фахівця у процесі розв'язання складних професійних комунікаційних ситуацій; розробка алгоритму професійної комунікаційної взаємодії фахівця з журналістики та інформації із споживачами його послуг.

У процесі вивчення курсу, на нашу думку, важливо зосередити увагу на засвоєнні знань із таких питань, як професійна етика та культура комунікативної взаємодії на основі ціннісного ставлення до майбутньої професійної діяльності.

Підвищенню ефективності формування процесійноцінних умінь сприятиме передбачене програмою виконання студентами творчих робіт, індивідуальних та групових проектів (розробка іміджу, брендінг), формування кейсів із

прикладми ефективного та неефективного застосування комунікативних технологій тощо.

Під час семінарських занять, індивідуальної навчально-дослідницької та самостійної роботи студенти мають навчитися:

1. Визначати професійно важливі технології, які мають морально-етичну складову (сугестія, маніпуляції, інформаційні війни).

2. Досліджувати систему зовнішніх та внутрішніх факторів, що визначають професійну комунікативну поведінку журналіста, вибір комунікативної технології.

3. Визначати особливості проектування комунікаційного простору як професійного: символізм, міфологічність, візуальність, подійність.

4. Аналізувати та оцінювати професійну поведінку й діяльність журналістів як професійних комунікаторів, визначати ефективність застосування певної комунікаційної технології.

5. Здійснювати діагностику, самооцінку та регулювання власної професійної комунікативної поведінки та діяльності під час проходження навчальної практики.

6. Оцінювати індивідуальний ступень розвитку комунікаційних навичок.

7. Виявляти та аналізувати типові помилки професійної поведінки фахівця, що пов'язані з вибором та використанням комунікаційних технологій.

8. Виявляти, аналізувати несприятливі фактори та негативні наслідки, помилкові, афектні дії у професійній комунікаційній діяльності.

Для унаочнення наведемо зміст теми та практичне завдання для самостійної роботи. Тема 5. «Інформаційні та психологічні війни» передбачає розгляд наступних питань. Інформаційна боротьба. Висвітлення кризових подій: частота, амплітуда, неоднозначність, релевантність, співпадіння. Рідкісні, неочікувані події. Композиція, персоналізація, негативація, драматичність, привабливість, розважальність події. Співвідношення події та символічної новини. Неочікувані характеристики як найбільша цінність у процесі аналізу особистості, створення її психологічного портрету. Технологія пропаганди. Автоматизм сприйняття. Збільшення довіри до інформаційного джерела. Новина як тимчасова інформаційна асиметрія. Тестування подій.

Псиоператор. Вимоги до фахівця: знання мови аудиторії та її особливостей, досвід написання текстів, адміністративної роботи, спроможність роботи в групі, знання щодо виробництва

графічної продукції, знання радіожурналістики, військова підготовка, психологічна підготовка, ентузіазм, громадські заходи.

Моніторинг телевізійного відображення кампанії. Цензурування Місця вразливості Програмування меж правильної/неправильної поведінки, автоматизм реакцій споживача, врахування національних особливостей аудиторії. Інтенсивні моделі впливу. Зниження раціональності рішення споживача. Автоматичний характер впливу. Принципи: «як всі», «двох рівнів», від малого до великого, «формування єдиної ідеології групи», тривалість впливу, низведення до дитини, перехід від однієї системи цінностей до іншої: зняття ідентичності, встановлення провини, самозрадження, тотальний конфлікт і базовий страх, м'якість та можливість, підштовхування до визнання, каналізація провини, логічне розвінчання, прогрес і гармонія, визнання та закріплення. Вимоги до побудови пропагандистських повідомлень. Різниця між аргументацією та переконанням. Розрив комунікаційних каналів. Символи ідентичності аудиторії.

Основні поняття теми: інформаційні та психологічні війни, псиоператор, цензурування, моніторинг, пропагандистські повідомлення, аргументація, переконання, моральний вибір.

У кінці вивчення теми студентам пропонується виконати наступне завдання: «У сучасному інформаційному просторі знайдіть приклади інформаційної війни, визначте її причини та наслідки, засоби ведення. Запропонуйте варіанти її уникнення».

Підсумовуючи викладене вище, наголосимо на тому, що одним із найважливіших пріоритетів для нашої країни залишається на сьогодні виховання фахівців з творчим типом мислення та високим рівнем професійної культури, що передбачає проектування акмеологічного освітнього простору з урахуванням інноваційного розвитку науки та освіти, запитів особистості, потреб ринку праці, суспільства і держави. Якісна освіта, зокрема професійна, є необхідною умовою забезпечення сталого демократичного розвитку суспільства, консолідації усіх його інституцій, гуманізації суспільно-економічних відносин, формування ціннісних орієнтирів особистості. Потужний потенціал щодо виховання компетентних фахівців нової формації мають навчальні дисципліни за умов дотримання викладачами принципів відбору змісту професійної підготовки, усвідомлення ролі та значення кожного з його елементів та відповідної методики їх реалізації.

ДЖЕРЕЛА

1. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс] — Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=45512
2. Інноваційна спрямованість змісту і технологій освіти / Біла книга національної освіти / Т.Ф. Алексенко, В.М. Аніщенко, Г.О. Бал та інші ; за заг.ред. акад. В.Г. Кременя ; НАПН України. — К. : Інформ. системи, 2010. — 342 с.
3. Національна доктрина розвитку освіти в Україні. — К. : Райдуга, 2001. — 54 с.
4. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>
5. Клепко С.Ф. Інтеграція як фундаменталізація змісту освіти / С.Ф. Клепко // Інтеграція елементів змісту освіти. [Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції]. — Полтава, 1994. — С. 12.
6. Семеріков С.О. Фундаменталізація навчання інформаційних дисциплін у вищій школі: монографія / С.О. Семеріков ; наук. ред. акад. АПН України, д. пед. н., проф. М.І. Жалдак. — Кривий Ріг : Мінерал ; К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. — 340 с.

REFERENCES

1. Zakon Ukrainy "Pro vyshchu osvitu" [Elektronnyi resurs] — Rezhym dostupu : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=45512.
2. Innovatsiina spriamovanist zmistu i tekhnolohii osvity / Bila knyha natsionalnoi osvity / T.F. Aleksenko, V.M. Anishchenko, H.O. Bal ta inshi ; za zah. red. akad. V.H. Kremenia ; NAPN Ukrainy. — K. : Inform. systemy, 2010. — 342 p.
3. Natsionalna doktryna rozvytku osvity v Ukraini. — K. : Raiduha, 2001. — 54 p.
4. Natsionalna stratehiia rozvytku osvity v Ukraini na 2012–2021 roky [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu : <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>.
5. Klepko S.F. Intehratsiia yak fundamentalizatsiia zmistu osvity / S.F. Klepko // Intehratsiia elementiv zmistu osvity. [Materialy Vseukrainskoi naukovopraktychnoi konferentsii]. — Poltava, 1994. — P. 12.
6. Semerikov S.O. Fundamentalizatsiia navchannia informatsiinykh dystsyplin u vyshchii shkoli: monohrafiia / S.O. Semerikov ; nauk. red. akad. APN Ukrainy, d. ped. n., prof. M.I. Zhaldak. — Kryvyi Rih : Mineral; K. : NPU im. M.P. Drahomanova, 2009. — 340 p.

Прийнято до друку — кандидат педагогічних наук, доцент Н.О. Терентьєва

УДК 37(09) (438)

Н.М. Чернуха,

завідувач кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка,
доктор педагогічних наук, професор

М.В. Козир,

старший викладач кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка,
кандидат педагогічних наук

ІНФОРМАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ — ОБОВ'ЯЗКОВИЙ АКТИВ СУЧАСНОГО ШКОЛЯРА

Чернуха Н.М., Козир М.В.

ІНФОРМАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ — ОБОВ'ЯЗКОВИЙ АКТИВ СУЧАСНОГО ШКОЛЯРА

У статті висвітлено теоретичні основи процесу формування інформаційної компетентності як обов'язкового активу сучасного школяра; розглянуто проблему формування інформаційної компетентності особистості, яка стає визначальним чинником ефективності її трудової діяльності і повсякденного життя.

Ключові слова: інформація, інформаційна компетентність, інформаційна культура, інформаційна діяльність, інформаційне самообслуговування, інформаційні технології, ключові освітні компетенції, комп'ютерна компетентність.